

Örökség

Közeledett apám második kemoterápiás kezelése áprilisban. Elhatároztuk Olgával, hogy meglepetésbulit szervezünk neki előtte.

„Mióta lettél te ekkora zsidó?“, kérdezte anyám, amikor mondtam neki, hogy örülnék, ha ő is eljönne.

„Egyszer minden régi fogadalmat meg kell szegni“, válaszoltam.

Először húzódozott, nem szeretett egy légtérben lenni Olgával, de végül a helyzetre való tekintettel beadta a derekát, és eljött velünk apámhoz széderestét ünnepelni.

Olgával beszereztük a maceszt, a tormát, a sós vizet, a csirkelábat, a krumplit, a reszelt almát, én pedig hoztam magammal egy kis könyvet, amely segített levezetni a szertartást. Persze csak egyszerűbb ceremóniát akartunk, hogy se apámnak, se Simonnak ne legyen megterhelő. A fiam így is nyafogott, amikor meghallotta, mire készülünk.

Az előző évben ugyanis befizettem magunkat egy nyilvános széderestére, amit az egyik budapesti zsidó iskola aulájában tartottak. Gondoltam, talán ő megszereti ezeket a szokásokat.

Éhesen ültünk le a fehér műanyag abrosszal terített asztalhoz, ahol csak sós vizet és maceszt találtunk az előttünk lévő műanyag tányérokban. Gyerekkorom óta nem voltam ilyen eseményen, nem emlékeztem a hosszadalmas szertartásra, ami a vacsorát megelőzi. A teremben nagyjából száz felnőtt és gyerek volt rajtunk kívül. Egy órán át ment az éneklés, a felolvasás és az ima. Simon unatkozva mocorgott a székén, közben elemelt egy-egy maceszt az asztalról.

Reméltük, hogy ezután végre jönnek a finom falatok. Ám ekkor az est nagyhangú vezetője felállította ezt a rengeteg embert, és végigterelt minket az iskolaépületen. Zsibongva vonultunk a folyosókon, különböző állomásoknál álltunk meg. Mindegyik egy-egy részletet mesélt el az egyiptomi zsidók és Mózes történetéből ügyetlenül megrajzolt papírfigurák segítségével. Ekkor engem már az ájulás kerülgetett, Simon pedig folyton rángatta a ruhám, hogy enni kér. Hatalmas volt a ricsaj, így a rabbi meséjéből sem értettünk sokat.

Jó két órával az érkezésünk után szolgálták fel az ételeket. Híg zöldséglevest kaptunk, amelyben néhány sárgarépakocka és maceszgombóc úszott. Ezután jött a főétel, ami egy diétára fogott csirke combjából és némi petrezselymes krumpliból, káposztasalátából állt. Mindez műanyag tányérban, műanyag evőeszközökkel felszolgálva, egy neonfényvel megvilágított nagy hodályban. A plafonon ügyetlenül megrajzolt, papírból kivágott Mózes- és fáraófigurát lengetett ide-oda a ventilátor. Az asztalnál ülők hangosan beszélgettek, a gyerekek sikongattak, fájt a fejük a zajtól. Alig vártuk Simonnal, hogy hazaindulhassunk.

„Hidd el, ez most más lesz”, nyugtattam Simont, amikor világos lett a számára, hogy újra valami gyanús tortúrának akarom őt kitenni. „Eldugunk neked afikomant is”, ígértem neki arra a rongyba csomagolt maceszdarabra utalva, amit ilyenkor a gyerekeknek kell megkeresni, és amiért cserébe ajándékot lehet kapni. Ez némiképp fellelkesítette.

Csengettünk apámék ajtaján. Olga kabátban nyitott nekünk ajtót.

„Mész valahova?”, kérdeztem tőle.

„Most értem haza. Ne tudd meg, mi van a városban a tüntetés miatt”, mondta. „Minden tele van árpádsávós zászlókkal és gárdistákkal.”

Apám frissen vasalt farmeringben várt minket az új elektromos foteljában, amelyet pár héttel korábban vettünk neki, hogy a lehető legjobban be tudja állítani a dőlésszögeket a lába és a dereka számára. Vékony lába pokrócba volt bugyolálva, hogy elrejtse Simon elől a betegségét. Nem akartuk őt megijeszteni. Apám ekkoriban már csak a lakásban tudott önállóan járni, az első kemoterápiás kezelés óta nem ment ki az utcára a saját lábán.

Olga behozta az előre elkészített szédertálat és a maceszt, majd gyorsan tányérokat vett elő. Ezután apámra néztem, hova ülhetünk.

„Te ülj oda”, mutatott az asztalfőre.

„Biztos?”, kérdeztem kételkedve.

„Te vezeted az estét, nem?”, válaszolta.

Bizonytalanul kihúztam a széket. Régen elő nem fordulhatott, hogy nem ő ült a fő helyen. Ha pedig nem volt ott, a helyének üresen kellett állnia. A férfinak járt elsőként az asztalnál az étel, ő ült az asztalfőn, a férfi gyújtott tüzet, foglalkozott a hússal, azt rajta kívül senki más nem tudta olyan nagyszerűen elkészíteni. De már semmi sem volt olyan, mint régen.

Mindenki elhelyezkedett, én pedig egyik kezemben a magammal hozott könyvecskével, a másikban a borral egyensúlyozva felálltam, hogy elmondjam az áldásokat. A jobbomon Simon ült, mellette anyám, a bal oldalamon Olga. Apám az asztal másik végén félig fekve ült az elektromos fotelban. Mindannyian italt tartottunk a kezünkben, majd az áldás után ünnepi szokás szerint a bal karunkra támaszkodva kiittuk a poharunkat.

Ezután a kézmosás következett. Mindkét kezemre háromszor lötytyintettem egy kis vizet a mosdóban, közben áldást mondtam, aztán visszaültem a helyemre. Simon már fészkelődött, anyám igyekezett őt a helyén tartani. A könyvecském becsukódott, így egy darabig keresgélnem kellett, hogy megtaláljam a következő áldást, amelyet a sós vízbe mártott krumpli evésekor kellett elmondani.

„Mindjárt eldugjuk az afikomant”, mondtam Simonnak, amikor túl voltunk az áldáson.

Nyúltam a maceszért, kettétörtem, és rongyba csomagoltam az egyik felét. Megkértem anyámat, hogy rejtse el a lakásban. Simon utána akart szaladni, de az ölembe ültettem. Annyira hadonászott, hogy kilökte a bort a kezemből.

„Nyughass már”, szóltam rá.

Olga szaladt a konyhába a rongyért.

Végül elmondtunk még három áldást és három éneket, amelyek a füzetemben szerepeltek. Anyám hozzánk képest egy kis lemaradással dűnnyögte a dalokat, nem ismerte mindegyiket, Olga viszont akkor is harsányan énekelt, ha nem

tudta a dallamot. Odaállt mellém, hogy lássa a leírt szöveget is, majd lehajolt Simonhoz. Rángatni kezdte a kezénél fogva, hogy táncoljanak. Simon kirántotta a kezét, és elbújta a hátam mögé.

Az imák után kimentünk anyámmal a konyhába, hogy feltálaljuk a macesz-gombóclevest, amelyet műanyag dobozokban szállítottunk a helyszínre. Ez nem olyan volt, mint az a híg lötty az iskolában. Tele volt marhahússal, répával, zellerrel, hagymával. A macesz közepe egy kicsit nyers maradt, anyám így szeretne elkészíteni.

„Rémes, ahogy feltűnősködik”, mondta anyám Olgára célozva, miközben beleöntöttük a levest egy porcelán tálalóedénybe.

„Mit produkálja magát? Nem is zsidó.”

„Ugyan, legalább jól érzi magát”, nevettem, és visszaindultam az edénnyel a nappaliba, ahol az ünnepi asztal állt.

„Ez kóser?”, mutatott Olga a levesre.

„Csak annyira, mint a rántott húsd”, válaszoltam.

Mindenki nevetett. Anyám továbbra is gyanakodva méregette Olgát, és csak akkor enyhült meg, amikor Olga megdicsérte a gombócot, és elkérte a receptjét.

A leves után Olga feltálalta a húst és a krumplipürét. Anyám az est elején csendben evett, de aztán egyre jobban feloldódott, ahogy beszélgetni kezdtünk a múlttól, a gyerekkori vacsorákról. Felidéztük, milyen viccesen tudott apám azokról a furcsa alakokról mesélni, akik bent jártak az üzletében. Eszembe jutottak a múzeumok, a filmek, amelyeket együtt néztünk meg, aztán okoskodva mondtunk róluk véleményt.

„Nem értek egyet! Nagyon pontos meglátásaink voltak”, mosolygott apám.

Anyámnak eszébe jutottak a külföldi kalandjaik. Apámmal többször jártak a horvát tengernél még kettesben, és beúsztak a parttól távol lévő szigetekre.

„Azt hittem, nem jövünk ki élve, és felfalnak a cápák. De neki ez volt az igazi kihívás”, mesélte.

„És milyen igazam volt”, bólogatott apám.

„Ehhez képest nekem már csak olyan unalmas dolgok jutottak, mint az erdei vadkempingezés és az a tavaly novemberi éjszaka, amit az autóban töltöttünk tíz fokban”, jegyezte meg Olga.

Mindenki elhallgatott egy pillanatra.

„Hogy lehetél ilyen hülye?”, ingatta a fejét anyám apámra nézve.

„Kockázat nélkül mi értelme az életnek?”, vágta rá apám ravasz, mosolygós mosollyal. „De azért álljunk meg egy pillanatra, ti is megéritek ám a pénzetek a gyerek körülmetélésével”, jegyezte meg.

„Ezt már akkor sem értettem. Valójában mi volt a bajod ezzel? Azt hittem, csak azért mondtad, mert nem kértük ki a véleményed”, mondtam neki.

„Nem tudni, mit hoz a jövő...”

„Ne kezd már te is ezt... Neked is megcsinálták, ráadásul a háború után...”

Anyám összeráncolta a homlokát.

„Nem hallottad, amit Olga mesélt?”, nézett rám, majd a többiekhez fordult. „Eszter szerint normális, ha náci masíroznak az utcán.”

„Nem erről van szó. Én csak normális életet szeretnék élni.”

„Akkor jobb, ha elköltözel innen”, válaszolta anyám.

„Én nem fogok se bujkálni, se elmenekülni. Nem értem, hova tűnt a régi bátorság belőletek”, jelentettem ki.

„Én speciel minden tünetetesen ott vagyok”, vágta rá Olga.

„És ez elég?”, kérdeztem.

Nem válaszolt. Felállt az asztaltól, és kivitte a piszkos tányérokat.

„Afikoman?”, kérdeztem Simont vidámságot erőltetve magamra.

Simon izgatottan összecsapta a tenyerét, és anyámmal együtt keresni kezdte az eldugott maceszt. Büszkén mutatta a kis csomagot pár perc múlva. Kapott apámtól ajándékba egy tábla csokit.

„Mit szólnátok egy kártyapartinhoz?”, javasolta Olga, miután visszajött a konyhából.

Több kör rőmit játszottunk, mindig más nyert, de főként apám vitte a prímet. Simon egyik kocka csokit szopogatta a másik után az ölemben.

Este nyolc lehetett, amikor szedelőzködni kezdtünk.

„Köszönöm ezt az estét”, mondta nekem apám, mielőtt kiléptem a lakásból.

Zavartan kaptam el róla a tekintetem. Anyám és Simon már kint vártak rám a lépcsőházban.

„Jövő héten kezelés, ugye?”, kérdeztem gyorsan.

Fásultan bölintott.

„Csináld végig”, mondtam neki, és megszorítottam a kezét.

*

Hamar vége lett a szép napoknak. Apám nem sokkal a szédereste után belázasodott, kiújult a hólyaggyulladás. Az urológusa azt mondta, az antibiotikum mellett nem kaphat semmilyen más erős gyógyszert. El kellett halasztani a következő kemoterápiás kezelést.

„Nem furcsa ez? Mindig akkor lesz rosszul, amikor menni kéne a kórházba”, mondtam Olgának.

„Nem mutatja, de nagyon megviselte az a múltkori kezelés, és ahogy az orvos bánik veled”, súgta nekem Olga, hogy apám ne hallja.

„Ez akkor sem maradhat így.”

De újra várnunk kellett. Elment két hét a hólyaggyulladással, aztán új időpontot kellett kérni az onkológiára.

„Túrhetetlen, amit ez a nő művel. Hogy lehet valaki ilyen kegyetlen?”, topantott Olga, miután az orvos megmondta neki, hogy nincs azonnal új időpont.

Újabb két hét volt, mire átfutott a foglalás a rendszeren. Apám pedig hétről hétre, napról napra gyengébb lett.

„Nincs értelme dühöngeni”, legyintett apám. „Nem maradhatok orvos nélkül.”

„Ez a nő nem csinál semmit.”

„Adtatok neki pénzt?”, kérdeztem.

Apám nemet intett.

„Nem hinném, hogy emiatt lenne”, mondta Olga, miközben tornáztatta a biciklizéstől elgémberedett vállát.

„Valami oka csak van”, morfondíroztam továbbra is. „Vagy kell keresni egy másik orvost.”

Apám közelebb hajolt hozzám, amikor Olga kiment a szobából.

„Sosem hívja fel az orvost, hiába mondom neki, hogy nem lehet csak írogatni. Egyszerűen nem érti. Azt is e-mailben írta meg neki az utolsó pillanatban, hogy nem tudunk bemenni a kezelésre.”

Másnap felhívtam a kórház laborjában dolgozó ismerősünket, hogy puhatólgassam nála, át tudnánk-e kerülni egy másik orvoshoz.

„Kizárt dolog. Nem lehet az orvosokat csereberélni. Senki sem vállalná a páciensét, abból csak sértődés lenne”, jelentette ki.

„És a beteg érdeke?”, kérdeztem tőle.

„Hidd el, apád jó kezekben van.”

De apám továbbra sem kapott semmilyen ellátást, akadozott a kommunikáció az orvossal, a kórházzal.

Felhívtam az osztályt, ahol apámat kezelték, és kértem az orvosához egy időpontot.

„Szükségem lenne a leletekre”, mondtam Olgának, amikor letettem a telefont.

Kelletlenül fogadta a kérést. Úgy őrködött a leletek felett, mintha ez lenne a kapcsolatuk záloga. De végül levette a polcra a papírokat tartalmazó dossziét, és az egészet a kezembe nyomta. Megköszöntem, és elindultam kifelé.

„Érdekes, milyen fontos lett neked apád mostanában”, jegyezte meg, amikor már az ajtóban voltam.

„Hogy érted?”, fordultam vissza.

Hallgatott.

„Nézd, tudom, neked sem könnyű ez a helyzet, de akkor is én vagyok a gyereke.”

„Hogyne, ilyenkor”, mondta, és becsukta a szekrényajtót, ahol az iratok voltak.

„Nem tudsz rólunk semmit”, néztem rá élesen.

„Hallottam azért egyet s más”, válaszolta.

„Az csak az igazság egyik oldala. Én sosem kívántam neki ezt a szörnyűséget.” Megvetően elmosolyodott.

„A saját szememmel láttam, hogy bántál vele éveken át.”

„És azt is láttad, mi volt előtte? Arról, gondolom, nem mesélt...”

„Kettőn áll a vásár”, jelentette ki mindenfajta részvét nélkül.

Mellbe vágott a sommás véleménye.

„Ne tégy úgy, mintha te csak érte csinálnád”, fakadtam ki dühösen. „Neked talán nincs szükséged a pénzre?”

„Nem tudom, miről beszélsz”, kapta el rólam a szemét.

Felállt, és visszafordult a szekrény felé.

„Tudom, hogy szakítani akartatok, mielőtt beteg lett. Apa elmondta. Egyébként pedig jobban tennéd, ha nagyobb gondot fordítanál a gyógykezelésére, mert még a végén én fogok valami aljas szándéokra gyanakodni...” jelentettem ki, és a hónom alá csaptam a papírokat.

*

Két nappal később bementem az onkológiára a megadott időpontban. Kopogtatam az orvos ajtaján.

„Hozzám?“, kérdezte rezzenéstelen arccal.

Bólintottam.

Betessékelt a szobába, majd az íróasztala mellett lévő fehér székre mutatott. Először nem tudta, milyen ügyben jöttem, aztán eszébe juttattam a telefonbeszélgetést.

Felrakott a polcra egy dossziét, aztán leült velem szemben az íróasztalához.

„Miben tudok segíteni?“, kérdezte.

„Apámnak nagy fájdalmai vannak, a tanácsát szeretném kérni“, kezdtem, és átnyújtottam neki a papírokat.

Végignézte a felírt orvosságokat, majd ráírta egy papírra egy új készítmény nevét.

„A körzeti orvos fel tudja írni. Ha már ez sem segít, akkor be kell jönni a kórház fájdalomambulanciájára.“

„Nem tud már kimenni az utcára“, jegyeztem meg, és az asztalán lévő üres recepteket néztem.

Nem mertem megkérdezni, ő miért nem írja fel a gyógyszert.

„Ezt a családnak kell megoldania“, mondta.

A hangjában nem volt sem sajnálat, sem együttérzés.

„Valami más esetleg?“, kérdezte.

„Én csak azt szeretném tudni, doktornő, mit lehetne tenni. Már felkelni is alig bír“, hebegtem, miközben egyik kezemmel a táskámban lévő borítékot morzsolgattam.

Ridegen rám pillantott.

„Ahhoz el kellene járni a kezelésekre, de maguk folyton lemondják az időpontot“, jelentette ki.

„Sajnálom, ha kellemetlenséget okoztunk.“

Igyekeztem elmagyarázni neki, hogy a hólyaggyulladás miatt van az egész.

„Nem tudnának konzultálni az urológussal?“

„Ez két külön terület, két külön szakma.“

„De egy ember.“

Élesen rám nézett, majd újra a papírjaiba mélyedett.

„Akkor legalább az időponttal lehet valamit kezdeni? Két hét nagyon hosszú idő.“

Hátradőlt a székén, masszírozni kezdte a halántékát.

„Sajnos nem rajtam múlik, a rendszer nem így működik. Rengeteg a beteg, és már így is megfeszített tempóban dolgozunk.“

„Kérem.“

Kivettem a táskámból a pénzt, és az asztalára tettem.

„Meglátom, mit tehetek“, válaszolta, és a borítékot a zsebébe csúsztatta. Megkönnyebbültem, hogy valamennyire sikerült rá hatni.

„Azt ugye érti, hogy az édesapja nem fog meggyógyulni?“, nézett rám ekkor.

A hangja olyan tárgyilagos volt, mint egy bírósági végzés. Éles fájdalmat éreztem a gyomromban.

„Mondja, miért csinálja ezt?“, néztem rá. „Magának jó ez így?“

Az orvos elvörösödött, kitágultak az orrlyukai. Mintha életre kelt volna egy pillanatra.

„Tudja, hányan járnak ide nap mint nap? Könyörögnek, hogy tegyek valamit, úgy, ahogy maga. De én nem vagyok isten, nem tudok mindenkin segíteni! Három műszakban dolgozom, három orvos helyett, az én energiámból ennyi telik!”

Kivette a zsebéből a pénzt, és az asztalra tette.

Farkasszemet néztünk egy pillanatig, aztán felálltam. Nem nyúltam a pénzhez.

*

Végül nem kaptunk előrehozott időpontot a kezelésre, ki kellett várnunk a két hetet. Három nappal a kitűzött dátum előtt Olga megrendelte a mentőt, összekészítette a holmiját. Apám azonban ismét belázasodott a kezelés előtt. Genny a vizeletben, újabb hólyaggyulladás, újabb két hét antibiotikum-kúra, aztán lehetett újabb időpontot kérni, várakozni. Az idő csak múlt, már május volt, az előző kemoterápia óta több mint egy hónap telt el.

Apám egyre később tudott reggelenként az ágyból felkelni. Meg kellett várni, amíg hatni kezdett a reggeli gyógyszer, egyre nagyobb adagra volt szüksége ahhoz, hogy a fájdalmat el tudja viselni.

A napok továbbra is monoton ritmusban teltek, mintha a lakás és a hozzá tartozó kert időn és téren kívül létezne. Reggel hét és nyolc között megevett egy tükörtojást pirítóssal, hogy a gyógyszereit be tudja venni. Aztán jött a zuhanyzás, amíg fel tudott még kelni, később Olga már csak az ágyban mosta le egy mosdókesztyűvel. Volt egy a testre és egy a seggre, Olga mindig így mondta. Ezt követte a katéteres zacskó ürítése, majd egy kis torna az ágyban, utána újra a pihenés.

Aztán már csak háromnaponta volt széklete. Elhelyeztük alatta a pelenkát, és amikor apám végzett, Olga áttörölte a fenekét nedves törülkösztyűvel, majd az egész csomagot kivitte a szemétkébe.

Ekkoriban apa már csak tizenegy-dél körül tudott kikelni az ágyból, átment a nappaliban lévő elektromos székbe, ott egy kis zenehallgatás vagy filmnézés következett, miközben ropit rágcsált, teát szűröcsölt, majd megkapta az ebédet. Ismét aludt egy kicsit, ébredéskor egy újabb filmet nézett meg. Kint már sötétedett, a nappaliban villanyt kellett gyújtani. De ők épp csak annyit kapcsoltak fel, hogy a szobában továbbra is félhomály legyen. Sosem szerették az éles fényt, a szilárd kontúrokat. Olga a konyhában is csak a pult feletti kislámpát használta, ez elég volt neki a másik sarokban végzett mosogatáshoz is.

„Valahogy kitapogatja az ember, ha valami rajtaragad a tányéron”, mondta egyszer kedélyesen, amikor kérdeztem, nem hiányzik-e neki a fény.

Elmosolyodtam a válaszára. Végül arra jutottam, talán igaza van, és jobb, ha bizonyos dolgok örökre homályban maradnak.